

Güvensan Tesis Hizmetleri İstanbul - Hizmet Sektörü

“ Bu röportaj Kız Kardeşim Projesi için hazırlanan Yüksek Etki Arayışında Türkiye’de Girişimci Kadınlar Araştırma Raporu kapsamında PAL (Politika Analiz Laboratuvarı) tarafından hazırlanmıştır”

Münteha Adalı

Güvensan

Kız Kardeşim

TOBB

habitat

THE
Coca-Cola
FOUNDATION

1992 yılında profesyonel temizlik alanında hizmet vermek ve ürün satışı yapmak amacıyla kurulmuştur.

Gelişen teknoloji ve farklılaşan müşteri ihtiyaçları karşısında

Temizlik Hizmetleri dışında;

- **Bitki & Bahçe Bakımı**
- **Bordrolama Hizmeti**
- **Pest Kontrol (İlaçlama)**
- **Teknik Bakım ve Enerji**
- **Tadilat ve İnşaat Hizmetleri**'ni de bünyesine katarak, sürdürülebilir sosyal sorumluluk ve girişimcilik anlayışı ile çalışmaktadır.

Bugünden yarına, sektör ve müşteri ihtiyaçlarını görerek birçok yenilikçi proje gerçekleştirmektedir. Ana hizmet konuları dışında müşteri beklentilerine, yetkinlikleri çerçevesinde her türlü hizmet verilmektedir.

Sizi araştırdığında bir girişime ortak olarak girişimcilik hayatınıza başladığınızı górdüm. Buradaki motivasyonunuz neydi? Bir fırsat mı górdünüz yoksa ihtiyaçtan mı girişimci oldunuz?

İhtiyaç ruhumdan başladı. Bir yerde, birilerinin kurduğu bir sistem içinde üretmek, karar almak ya da inisiyatif kullanmanın ne kadar zor olduğunu tecrübe etmiştim ama yapacak bir şeyim yoktu. Çünkü kadınların hayata dahil olması, para kazanması, özgürlüğünü eline alma süreci maalesef çok geç. Bu geç kalınlık nedeniyle işe girdiğimizde para kazansak bile özgür olamıyoruz çünkü aileler kız çocuklarını, oğlan çocuklarına göre o kadar çok seviyor ki... Tabii bunu mecazi anlamda söylüyorum. Hayata dâhil olmamız kendimizi ve gücümüzü keşfetmemiz maalesef çok zaman alıyor ve çok efor gerektiriyor. Belki de heyecanımız, öğrenme merakımız ve dışardan "kadınlar hırslıdır" algısının nedeni, zamana yenik düşmeme ve hayallerimize tutkuyla ulaşma isteğimizdendir. Bu yüzden her ne yaparsam yapayım, işlerimin iz bırakarak sürdürülebilir olmasını hedefliyorum.

Korumacı olmalarından mı bahsediyorsunuz?

Korumacılıklarının altında gerçekten sevgi yatıyor olsa anlayacağım ama bu tamamen "El âlem ne der?" düşüncesinin beraberinde getirdiği kaygılar. Dışlanma, kabul görmeme gibi engeller bence.

Bizlere verilen mesajlar buydu. Bence bugün sizin için de geçerli olan bir durum. Kabul görme kaygısı aşırı korumacılığa neden oluyor. Yani biz kız çocukları; ailelerimizin toplum içinde varlıklarını devam ettirebilmeleri için, namus açısından korumaları gereken evlatlar olarak algılandığımız sürece eşitlik meselesi yara alıyor, almaya da devam edecektir. Bu konuda 2018 Nisan ayından beri "**Erkekler Konuşuyor**" Projesi ile toplumsal cinsiyet eşitliği meselesinin

herkesin sorunu olduğunun farkındalığını artırmak amacıyla paneller düzenliyoruz.

Ben özgür olmak, hesap vermemek ve evden çıkmak için para kazanmam gerektiğini bildiğim için, belli bir saat aralığında, bir yere kapanarak çalışmayı göze aldım. Yani üniversite sonrası ilk iş hayatım olan bankacılık dönemimden bahsediyorum. Okulu bitirdiğinizde özgür olmuyorsunuz. Özgürlükten kastım şu, çok engeliniz yok ama kurallar var ve bunu hissediyorsunuz. Sadece, ağzınızın tadı bozulmasın diye de o kurallar içinde yaşamaya çalışıyorsunuz. Yani, ilk işime girmemdeki başlıca sebebim, okula gitmek ve para kazanmanın dışında özgür olmaktı. O özgürlüğümün karşılığında da belli saatler içinde bir yerde bir şey üretmem gerekiyordu.

Ancak ben bulunduğum sistemin bana uygun olmadığını çok erken fark edenlerdenim. Bu bir şanstır ve ben bu şansı değerlendirdiğimi düşünüyorum

Her zaman bir neden-sonuç ilişkisini kurarım. "E ben ne yapıyorum? Memnun muyum, değil miyim?" şeklinde olayların bir özetini çıkarırım. O sistemin bana göre olmadığını anladım ama param, çevrem, iş bilgim yoktu. O yüzden belli bir süre buna tahammül etmem gerektiğini fark ettim. O kadar genç bir yaşta, onca bilinmezliklerin olduğu dönemlerde; görebilme ve analiz yapabilme şansım oldu.

Kaç yaşındaydınız?

21 yaşındaydım. Dođuřtan mıdır bilmiyorum ama ben iyi bir gözlemciyimdir. Gözlem yaparken de kabulüm çok yüksek değerdir. Bana dayatılan her şeyi kabul edebilen bir kişi değilim, önce reddimi içimde yaşarım. İlk başta dışa karşı isyânkar değerim ama çözüm ile çıkış yolu buldum mu o zaman değeriftirme ve dönüştürme çalışmalarına başlarım. İsyankâr değerim derken, zamanla aslında ne kadar isyânkar olduğumu ilerleyen yaşlarda net górdüm. :)

İlk başlarda çıkış yolunu sakın bir şekilde bulmaya çalışırım. O yüzden o huzur alanımı bozmamaya çalıştım ama kendimi hazır hissedinceye kadar da ciddi anlamda kendime bir şeyler kattım. İnsan kendini tanımayınca bu kararları veremiyor. Sonuç olarak ben sessiz, sakın ama emin adımlarla yürüyen birisiydim. Hazır hissettiğim anda da kendi işimi yapacaktım. **Çünkü çalışma saatlerimi ben belirlemek istiyordum. Sabah erken kalkan bir insan değilim. Erkenden kalkıp koşturmaktan nefret ediyorum. Çalışmak için gece insanıyım. Aslında kendi alanımı yaratma isteğimdeki birinci unsur buydu.**

Bütün koşullarım hazır olduğunda da bu sektör ciddi bir fırsattı. Büyüyen binaların ve yaşam alanlarının değiştiği bir Türkiye’de, hizmet sektörünün alaylı insanların elinde olduğunu görüyorsunuz. Bu doğal bir şey ama bu sektörün bir okulu yok, bu sektör hakkında nasıl bilgi edinilebileceğini hâlâ kimse bilmiyor bence. Hizmet satın almanın da nasıl olacağını çok bilmiyoruz.

Bankacılıkta edindiğim ciddi bilgiler ve benim neden-sonuç ilişkisi kurma yöntemim işime yaradı, çünkü konu bilmediklerimden korkmak değildi. Konu, bilmediklerimin peşine düşmekti. İnsanlar genellikle bildikleri şeyleri yapmayı severler ama orada yaratıcılık çok zordur; o işin handikaplarını, neler yapabileceğinizi bilirsiniz. Bazen bilmek sizin engelinizdir, bilmediklerinizse sizin fırsatınızdır. O yüzden bilmediğim bir şey beni hiçbir zaman korkutmuyor, aksine beni heyecanlandırıyor. Hatta iş yerindeki duvara da şunu yazdırdım: **“Bilmediklerinizin peşinden koşun çünkü bilmedikleriniz sizin yeni hedefleriniz, yeni hedefleriniz de yeni hikâyeleriniz olacaktır.”** Konu bu kadar basit. Bunu bu yaşlarda yazdım ama aslında en baştan beri motivasyonum buydu. Bilmediğiniz şeyde cesaretiniz çok daha yüksektir. Her şeyi deneyebilirsiniz. Kaybederseniz, “Başıma ne gelir?” diye de endişelenmezsiniz. Ben de her yaşta böyleyim. Bilmediğim şeyleri yapmayı seviyorum.

Bir de bana “Yapılamaz, yapamazsın, çok zor!” dendiğinde iyice hırslanıyorum. Bu anlamda kışkırtılmayı seviyorum. Aslında insanı zorlayan şeyler fırsatlardır. Biz, bizi zorlayan şeylerden kaçıyoruz. Hâlbuki bir şeyler sizi zorladığında kendinizi aşarsınız, başka şeyler de yapmanın peşine düşersiniz. Neyse ki bu motivasyonumu, bu heyecanımı hiç kaybetmedim.

Harika, ama yine de doğru zamanı beklediniz...

Tabii ki! Bir kere bir kız çocuğu olarak sokağı, parayı, insanları, hiç tanımadığınız birileriyle iletişim kurmayı iş hayatında öğreniyorsunuz. Erkekler öyle değil; yani benim için tek problem bilgi değildi. Ben hayatı bilmiyordum ki... Hayatı bilmediğinizde nereden ilham alacaksınız da ne yapacaksınız? Benim ailem, ailemden gelen akraba çevresi ve üniversitede edindiğim bir iki arkadaşım vardı sadece. Ben hiç tanımadığım birisiyle iletişim içinde değildim.

Bankacılığın en güzel yanı, çok farklı kesimlerden insanlarla bir arada olabilmek. Bankacılığı çok sevmemin nedeni insan ilişkileriydi. İş hayatı içinde kendimizi keşfediyoruz aslında. Ben insanlarla kolay iletişim kurabildiğim farkında değildim. Her dili konuşabildiğim, yani her türlü insanla iletişim kurabildiğim farkında değildim. Çok eğlenceli olduğum farkında değildim. Öğrenme yöntemimin farkında değildim. İş nasıl öğrendiğimin bile farkında değildim.

Liderlik vasfımı fark ettim, sosyolojik gözlemler yaptım bankada. Ben orada sıradan olmak istemediğimi gördüm. Ben görünür olmak istiyordum. Hayatım boyunca gördüğüm ama bankacılıkta su yüzüne çıkan bir özelliğimi daha keşfettim. Birinin beni göz ardı etmesinden hiç hoşlanmadım. Göz ardı edilmek kadar aşağılayıcı bir şey yok. Orada göz ardı edildiğimde acı çekeceğimin farkındaydım ama bilgiye ihtiyacım vardı. Ben bir bankaya bile ilk defa bankacı olduğumda girdim. Daha önce bir bankanın içini bile görmemiştim, bankayla hiç işim olmamıştı.

Ben bilgisayarı bile olmayan Tarlabası Şubesi'nde işe başladım çünkü benim eğitimim daha farklı bir şubede başlamak için yeterli değildi. Peki, buna kim karar verdi? Sizin gücünüzü bilmeyen başka insanlar. Açık öğretim mezunu olduğum için "Senden ne olur?" algısı devreye girdi. Tabii o zamanlar bunu gençliğimin verdiği fevrlikle başka türlü algıladım. Etiketlerin bir gücü var ama yine de bir başkası sizi etiketleyemez. Yani etiketlerin gücü, onu nasıl kullanacağınıza bağlıdır aslında. Başkaları için eksi olan bir etiket, benim için bir artıydı çünkü anlatacak çok şeyim vardı. Yabancı parada olanların daha farklı algılandığını gördüm, bu nedenle ben de dış işlemler-kambiyo bölümünde olmak istediğimi müdüre söylediğimde "Yok" dedi. Şubede benden daha eski olan başka birisi vardı, doğal olarak bu onun hakkıydı. Benim için öyle bir hak yoktu...

Sonra o arkadaşım bu sorumluluğu almak istemedi. Hep tedirgin olduğunu hissediyordum. Çünkü bizi yetiştirirken çok cesur ve özgüvenli yetiştirmiyorlar. Bu yüzden bilmediklerimizden korkuyoruz. Yabancı paradaki risk nedir, döviz nedir... Bunlar benim için hiçbir şey ifade etmiyordu çünkü ne olduğunu bilmiyordum. İş kabul etmeyen arkadaşım istifa edip gidince bu durum benim fırsatım oldu.

Peki, bilseydiniz siz de korkar mıydınız?

O zamanki durumda bilseydim ne yapardım kısmını bilemiyorum.

Şimdiki tecrübelerimle, çok iyi bildiğim işleri yaparken süreci ve başa geleceklere bildiğimden daha isteksiz ya da "Gerek yok, yapmayalım." gibi bir durumda olduğumu görüyorum.

Bunu şu yüzden soruyorum; bulduğumuz bir araştırmada, ülkelerin bilgi ve refah düzeyi artıkça girişimcilik oranlarının daha çok düştüğü belirtilmiş. Bu batılı ülkeler için de geçerli ama şöyle bir fark oluyor; orada çıkan girişimler daha çok istihdam yaratıyor, daha sürdürülebilir ve daha etkili oluyorlar.

Haklı olabilirsiniz. Hayatın içinde olma, çalışma algınız, girişimciliğin başlangıç motivasyonu ve gerekçesi çok önemli.

Para kazanmak varlığımızın devamlılığı için bir gereklilik. Bir sözüm var; **"Para kazanmak gereklilik, harcamak ise kültürdür."**

Bunu bir şekilde yaparsınız ama girişimci ruhla para kazanmanın içinde başka değerler var. Mesela etki alanınızı yaratmak. Her girişimci için geçerli midir bilmiyorum ama benim için geçerli. Bunun dışında görünür olmak önemli. Hiç tanımadığınız birilerine dokunabilmek, onların hayatlarını değiştirebilmek gerekli. Sürdürülebilir olmanız için başka bir felsefenizin de olması gerekiyor. Eğer konu sadece para ve refahsa, benim artık bu işe noktayı koyup sürekli gezmeme ve yatmam gerekiyor. Benim girişimcilik motivasyonum çok para kazanmak değil. Ben her yaptığım şeyde başarılı olmak istedim. Yapabileceğimi göstermek istedim. Zaten doğru iş yaparsanız para kazanırsınız. Eğer mesele para kazanmak olsaydı, eşimle şu anda bırakabilirdik ama konu o değil. Konu şu: **"İnsanın yaptıkça yapası geliyor."**

Şimdi paylaşma kültürü diye de bir şey var fakat bu paylaşmaktan ne anladığınıza göre değişir. Zekât vermekte, fitre vermekte paylaşmaktır ama bunlar spot dokunuşlardır. Sizi psikolojik olarak rahatlatır. Bunların bir de sürdürülebilir olabilmesi gerekir. Yani ben ahiret için mi paylaşımında bulunuyorum yoksa bugünüm için mi? Ben bugünüm için paylaşıyorum. Bana göre hayır işlemek ayrı bir şey, paylaşmak ayrı bir şeydir. Ben insanların hayatını değiştirmekten, onlarla yol almaktan aldığım keyfi başka hiçbir şeyde almadım. Bu, bütün rahatsızlıklarınıza rağmen sizi iyileştiriyor fakat bu lafla olacak bir şey değil, gönülden gelmesi gerekiyor.

İnsanlarla bir arada olmak hem güzel hem zor çünkü insanla bir arada olabilmek, duyguları yönetebilmekten geçiyor aslında. Duygularınızı yönetebiliyorsanız ilişkilerinizde başarılı oluyorsunuz. Yani sonuç olarak, eğer felsefeniz yoksa girişimci olamazsınız. Kurumsal yerlerde de çok başarılı olamazsınız. Kurumsal yerlere baktığınızda felsefesi olanlarla olmayanlar arasında çok fark vardır. Birileri iş yapandır, birileri ise iş yaparken parlamandır. Ben parlamak için tercih ediyorum.

Bankacılıktan istifa etme kararınızı alırken ve Güvensan'a ortak olurken kadın olmanın bir avantajını ya da dezavantajını gördünüz mü?

Ortak olmayı şöyle açıklayayım: Evlenmeden önce eşim ve ben ayrı yerlerde çalışıyorduk ama ben hep kendi işimizi yapmak istiyordum. Bunun sebebi de müşterilerimin benim rol modelim olmalarıydı. İnsanların kendi işlerini yaparken başarının ve kazandıkları paranın onlara verdiği gücü gördüm. Onların daha farklı özgürlükleri vardı. Paradan bahsetmiyorum. Hareket alanlarından bahsediyorum. Onlar dünyayı kucaklayarak yol alıyorlardı. Benim hedeflerimden biri de buydu. Bu dünyaya geldiysem, dünyayı görmeli, tanışabildiğim kadar insanla tanışmalı ve temasta olmalıydım. Dünyayı küçültmek ve kucaklamak istiyordum.

Eş seçiminin, kadın için de erkek için de ne kadar önemli olduğunu, evlenme kararı verdiğimde anladım. İlişkide birbirinizi desteklemek güzel bir şey ama bir kişinin öbürüne sırtını dayamasını hiç anlamadım, bence bunun adı aşk değil.

Eşimin de kendi işini yapma niyeti olduğu için şirketi evlenmeden önce kurduk. Ben o zamanlar bankada ikinci müdürdüm, kariyer basamaklarını hızlı tırmanmıştım. Üç senede şef ve Dış Ticaret konusunda eğitimlik yapıyordum.

Benim bankada olmam her açıdan avantajdı.

Bir iş yapacaksam kendimi aşma, hızlı öğrenme, inisiyatif alma ve yaratıcılığımı geliştirmek için kendime zaman ve fırsat tanıma önceliğim hep devam ediyor. O zamanlar başkaları için hızlı ve riskli olan bu süreç benim için *“Daha ne öğrenebilirim? Ya müdür olursam, eksik bilgim ile işimi iyi yapamam.”* kaygılarıyla geçiyordu.

Aslında risk de almadım, nasıl olsa öğrenirim diye gitmek istedim oraya. Bu, benim kendimi göstermemde ve etki alanımı genişletmemde ciddi anlamda etkili oldu. Siz işe hizmet ederken iş de size hizmet eder. Yani bir işe

körü körüne hizmet edip hiçbir şey görmüyorsanız orada bir dengesizlik vardır. Şirket o aşamada kuruldu. Şirketin kurulmasından bir sene sonra da evlendik. Evlendikten sonra hemen bankadan ayrıldım çünkü işin nasıl gittiğini görmemiz gerekiyordu. Kendimi tam hazır hissettiğim zaman istifa ettim ve şirketin hizmet koordinatörü olarak başına geçtim. Güvensan'a geçtiğimde sektör hakkında hiçbir şey bilmiyordum.

Kadın olmakla ilgili sorun yaşadım mı bilmiyorum. Ben kadınların kadın olmaktan kaynaklı sorunlarını konuşmasından da yana değilim. Gerçeğimiz olan cinsiyet neden sorun olsun ki. Yani kadınlara bu tür sorular sorulmamalı. İnsanız ve var olmak için ne yapılması gerekiyorsa yapıyoruz.

Siz içinizde bir engel yaşamamış olabilirsiniz ama bazı durumlarda kadın olduğunuz için size yansıtılan engeller olabilir. Bunu ondan sormuştum.

Eğer siz dışarıya yansıtmasanız kimse size bir engel yansıtamaz diyorum ama dünya ve ülke gerçeğinde kültürlerden kaynaklı müthiş engeller var. Bunlar görünmez ama uygulamada derinlere kadar inmiş kurallar, kim yazdı, kim kulağımıza fısıldıyor, nedir bu kültür. Anladım ki kabul görme, dışlanmama kaygıları insan ruhuna engel olan sistemin sürdürülebilir olmasına hizmet ediyor. Sorun kültür, çözüm ise her şeye rağmen takılmamak, birbirimizi iyileştirmek, sevmek, kabul etmekten geçiyor.

Bunlara rağmen kadın kadına olduğumuz sohbetlerde ya da kadınlarla ilgili sohbetlerde *“Kadın olmaktan kaynaklı engellerinizle nasıl mücadele ediyorsunuz?”* sorusuna da kızıyorum. Bakın kelimelerin gücü var. *“Kadın olmaktan kaynaklı engel”* diye bir şey yoktur. Bir gerçek vardır: *“Kadın olmak bir cinsiyettir. Aklın da ruhun da girişimciliğin de cinsiyeti yoktur; niyet önemlidir. Ruh bir bedene girer, orada hayat bulur.”* Hatta bunun üzerine ***“Ruhun cinsiyeti yoktur, girdiği bedende hayat bulur.”*** diye bir sözüm vardır. Neye inanır nasıl yol alırsanız kabulünüz öyle geliyor ve gelsin özgürlük.

Biz eşimle evlendik ama aynı zamanda da dost ve arkadaşız. Birbirimizin hayallerine hizmet ediyoruz. Bir güçlü kadın, bir güçlü erkek... En başta güçlü olduğumuzun bile farkında değildik. Sadece birbirimize inancımız tamdı. O noktada önemli olan iyi bir takım çalışmasıdır. Evlilik de iyi bir takım çalışması demektir. İçinde aşk, sevgi, güven vardır. O yüzden, kadın olmak ile ilgili şeylere takılmadım hiç. Aklıma bile gelmedi. Cinsiyetimden kaynaklı karşı tarafın aldığı kararlar olduysa da ben fark etmedim.

Peki, Güvensan'dan sonra böyle bir şeyler yaşadınız mı? Ya da size bir şeyler yansıtıldı mı?

Hiç yaşamadım. Hafife almış olabilirler, güçlü görevbilirler, sert diyebilirler ama ben daha çok kadın olmaktan kaynaklı titizlik, detaylarda fark yaratan, güven veren, hesap veren taraf olarak, bu durum hizmet verdiğimiz müşterilerimizin ve dostlarımızın avantajına olmuştur.

Son olarak şöyle sorayım: “Erkek olsaydım bu sorunu yaşamazdım ya da erkek olsaydım bu konuda geride kalırdım.” dediğiniz bir konu oldu mu hiç?

Erkek olsaydım duygularımı çok iyi yönetebilirdim ama yönetemeyen erkekler de var tabii. Biz kadın olduğumuz için daha duygusalız ama sert tarafımız da var. Ben bunu da cinsiyetle çok bağdaştırıyorum. Benim çok sert, disiplinli, ne istediğini bilen bir tarafım da vardır, inanılmaz yumuşak ve duygusal tarafım da. Hiçbir şeyi saklayamıyorum.

Aklımla birlikte vicdanım, merhametim de çok yüksek. Aptallık derecesinde değil ama duygularıyla çok hareket ederim. Eğer duygularıyla hareket etmek işe yaramıyorsa orada hemen mantığım devreye girer. Bu dengeyi çok iyi yöneten kadın ve erkekleri de gördüm, buz gibi olanları da.

Erkek olsaydım kısmında ise erkekler biz kadınlar gibi çeşitlilik içinde (ev, iş, sosyal hayat, çocuk, aile, anne, baba, bayram, misafir, tatil, hazırlık gibi) yol almıyorlar. Sade ve tek tek konuları ele alarak ilerliyorlar. Erkeklerin konsantre olduğu konular belli, bu kadar çeşitli konularla uğraşmazdım belki.

“Erkek olsaydım bu konuda daha iyi olurdu.” konusuna dair aklıma başka bir şey gelmiyor. Cinsiyetimden kaynaklı genç kızlığa geçtiğim dönemde (laf atmalar, çaktırmadan yapılan elle taciz dışında) beni kötü hissettiren bir bakış, bir duygu, bir ayrımcılık yaşamadım. Yaptılsa da çok profesyonelce yapmışlardır, hiç anlamadım (gülüyor).

Peki, aile yaşantınızla iş hayatını bir arada götürmeyi başardınız? O konularda yaşadığınız zorluklar oldu mu? Olduysa nasıl atlattınız?

Çocuk sahibi olana kadar bu dengenin hiç farkında değildim. Yani ne ben eşimden ne de eşim benden bir şey bekliyordu. Bir de siz nasıl yol alıyorsanız çevrenize de o mesajı veriyorsunuz. Yani benim evde olmadığımı biliyorlardı, kimse eve gelmem için beni zorlamıyordu; buna birinci dereceden ailem de dâhil. Eğer vaktim yoksa kimse beni huzursuz etmiyordu mesela. Ta ki çocuğum olana kadar...

Annelikle birlikte hayatım başka bir boyuta geçti. Duygusal anlamda çok karmaşa yaşadım. *“Çocuklarıma ben mi bakmalıyım yoksa başkası mı ilgilenmeli?”* ikilemim çok kısa sürdü. İşim o kadar ön plandaydı ve severek çalışıyordum ki sonuç belliydi.

Yani, *“Güvensan var ve ben bu işte çalışmak ve başarılı olmak istiyordum ve zorundaydım!”* şeklinde kodlamıştım kendimi. Güvensan, hayatıma çok hâkim oldu. Anelik ciddi bir vicdan azabı olabilir ve kendi kendinizle çok hesaplaşabilirsiniz. Ama bu duyguların gelip geçici olduğunu biliyordum.

Çocuğun bir de babası var ve evet eşim müthiş yardımcıydı. Hatta yardımcı demeyelim, olması gerekendi, bir babaydı. Yani eşim bana jest yapmadı; babalık görevini yaptı. Ben çok yoğun çalıştığım ve sabahları erken kalkmayı sevmediğim için çocukların okula gitmesinde eşim rol aldı. Çocuklar hâlâ okula giderken sabah beni evde gördüklerinde şaşırıyorlar. Çocuklar büyürken, **“Bu senin annelik görevindi, ne biçim annesin sen?”** sorusunu, belki bir iki arkadaşında gördükleri için bana sordular. Sonradan kendi aile düzenimiz içinde bunun ne kadar mantıksız olduğunu anladılar.

Çocuklarım büyüdükçe ve onlarda yarattığım ufak tefek boşlukları gördükçe, **“Ya ben ne yaptım...”** dediğim zamanlar tabii ki oluyor ve bunun bir telafisi de yok. Çünkü bu anne olmakla alakalı bir gerçek. Yönetebilenler ile yönetemeyenlerin anneliğinde bir fark olmadığını çocuklarım büyüdüğünde gördüm. Çocuklarımız büyüyüp kendi hayatlarını yaşamaya başladığında sadece çocuk yaptım ve büyüttüm yerine, yaptıklarıyla anlattığım birçok hikâye ile bugünkü sonuç en doğrusu.

Peki, ev işlerini yaparken eşiniz size yardımcı oldu mu?

Her konuda yardımcı oldu... Çünkü akıllı insanlar birbirlerinin önünde engel değil, destek olurlar. Ben de işten eve geldiğim için o yatarken ben çocuk ve ev ile ilgilenemezdim. Bunu en fazla bir iki kere yapmıştır; ben de en fazla bir iki kelimeyle **“Aynı anda eve girdik ama sen uzanıyorsun. Ben niye uzanmıyorum? Hadi kalk!”** şeklinde onun fark etmesini sağlamışım. Bunu onu zorlayarak değil, vicdanına dokunarak yaptım çünkü biz birbirimizi de eğitiyoruz. Bir iki kere yanlış yola düştüysek bile sonra doğruyu bulduk. Hep yardımcılarımız da oldu zaten. Olmak da zorundaydı.

Eşim iyi bir insan. O yüzden hiçbir zaman bana **“Sen ne biçim kadınsın, çocuklarınla hiç ilgilenmiyorsun!”** gibi bir tavır göstermedi. Türkiye’deki ve belki de dünyadaki önemli

sorunlardan birisi de çocuğun sadece anneye ait olmadığına algılanamaması. Doğanın kanunu gereği çocuğu anne doğuruyor ama onun bir babası da var. Babalar sonradan öğreniyor olabilir ama öğrenmek zorunluluk değil gerekliliktir.

Piyasadaki rakiplerinizle Güvensan arasındaki farklar nedir sizce?

Herkesin işini en iyi şekilde yapmaya çalıştığına eminim ama şu bir gerçek ki her şirketin farklı bir liderliği var. Her şirketin de başka bir misyon ve vizyonu var. Bu misyon ve vizyon da, şirket sahiplerinin hayattaki duruşları ile yapmak istedikleridir. Vizyon, misyon ve şirket değerleri, şirket sahiplerinin yola çıkış cümleleridir. Siz vizyona, misyona **“Bu ara şu moda oldu, bunu da yazalım.”** dediğinizde, o cümleler ne sizi ne de işinizle ilgili yapmak istediğiniz gerçeğinizi yansıtamaz. Çünkü kendinizden bir şey katmış olmuyorsunuz. Ancak asıl önemli olan gerçekten hayattaki duruşunuz ve bir işi yapış şekliniz. İş dediğiniz nedir ki? İş de biziz! Hayatın her alanında duruşunuzla aynı olmak zorundasınız çünkü bu bir bütündür. Kişiliğinizi bölemezsiniz. O yüzden liderlikler arasında fark vardır ve bu işleri yapış şekillerine yansır.

Peki, sizce erkek liderlerle kadın liderler arasında ne gibi farklar var?

Erkekler bir şey dağılınca **“Nasıl bir süre sonra toparlarız...”** der. Biz kadınlar ise dağılanı toparlayarak gideriz. Yine kişiliğe göre değişiyor ama biz kadınlar düzeni, hesap vermeyi severiz.

Aslında bu soruyu iş hayatınızda çok lider modeli gördüğünüz için soruyorum...

Ben bu soruları cevaplarken kendi liderliğimden yola çıkarak anlatıyorum. Tüm kadınların liderliği adına konuşamam. Bir erkeğin liderliğine baktığımda, onlar çok konuşmadan **“Biz önce bir helalleşelim, anlaşalım. Sonra hallederiz!”** der. Ben öyle değilim.

Ben önce bütün koşulları bileceğim, yollardaki bütün taşları temizleyeceğim, anlaşıcağım. Ondan sonra işim için ne gerekirse yaparım, sözümün arkasında da dururum. Ben kazanmadığımda vazgeçmem. Söz verdiğem yaparım ya da müşteriye durumu anlatırım. Açıklığa, şeffaflığa, hesap verilebilirliğe çok önem veririm. Yanlış bir şeyi kimse bana yaptıramaz. Duruşumuz nettir. İş odaklıyızdır, ne yaptığımızı biliriz. Müşteri seçmek de dost seçmek gibidir. Müşterimizi sarıp sarmalamayı ve konforlu hizmet almaları hedefiyle çalışıyoruz.

Bu kararları siz mi veriyorsunuz yoksa eşiniz mi?

Ben veriyorum. Şirket yönetiminde ben varım. Eşim, Güvensan Tesis Hizmetleri'nin finans ve yatırımlar kısmından sorumlu. Satış, pazarlama ve operasyona dair tüm kararları ekip arkadaşarımla birlikte veriyoruz. Ekip arkadaşarımla görüşlerini ve hissiyatlarını öğrenmeden tek başıma hiçbir zaman karar vermem. Son noktayı mutlaka ortak kararlar veririz. Verilen kararları gerekçeleri ile tartışarak alırız.

Çünkü içeride kaosu engellemek için açıklama yapmak gerekiyor. Anlatırken bazen çok zorlanıyorum ama inatçı tarafımla ekip anlayana kadar anlatmaya devam ederim.

Peki, bulunduğunuz sektör çok erkek egemen mi?

Evet, bulunduğum sektör erkek...

Kültürel kodlamalar, kadının istihdamı, çalışma hayatına katılma süreci gibi birçok neden var. Erkekler bizlerden önce sokaklara çıkıp hayata dahil oldukları için evet, öyle. Mesela erkekler kendilerine göre daha soft işleri kadınlara bıraktı. Ama bu sektörün de ilkleri erkeklerdi.

Kadınlar işlere girdikçe bazı sektörler kadınlara yönelik, bazıları erkeklere yönelik oldu. Danışmanlık, medya, pazarlama, sosyal medya gibi. Sanırım kadınlar daha hareketli ve iletişim becerileri daha iyi. Bu sebeple sektör de değişti farkındaysanız. Acaba sektörlerin de cinsiyeti var diyebilir miyiz?

Peki, sizce kadınlara daha elverişli olarak konumlanan başka sektörler var mı?

Kadınlar, cinsiyetinden kaynaklı ya da yönetebileceği, yetkinliğinde olan işlere giriyor. Bizim sektörümüzde de kadınlar azdı ama artmaya başladı. 1996'da ben şirketin başına geçtiğimde lider kadın sayısı sanırım bir iki kişiydi. Bugün kadınların yönettiği şirket sayısı daha fazla. Ara kademe yönetimde de çok kadın var artık.

O zaman da şimdi de erkek egemen alanlara girdiğinizde size karşı bir ayrımcılık yaptılar mı?

Ya bu duruştan öyle bir şey çıkabilir mi? (Gülüyor) Hiç hissetmedim. Benim erkeklerle aram iyidir. O yüzden **“Erkekler Konuşuyor”** diye bir proje yapıyorum. 2004'ten beri sivil toplum kuruluşlarında aktif çalışıyorum. 2004'ten bu yana KAGİDER (Kadın Girişimcileri Derneği) üyesiyim.

Kadınların kendi kendilerine oturup bir şeyleri halletmesinin doğru olduğunu hiç düşünmedim. Neden içimizde gençler yok? Neden bir kadın derneği erkeklerle ilgili bir proje yapmıyor? Bunu dediğimde 2011-2012 'de Genç KAGİDER'i hayata geçirdik. Projenin ismi ve etkinliğin liderliğini yaptım. Bu fikrimi ilk 2005'te dile getirdim. **“Bakın burada gençlerle cinsiyet ayrımı yapmadan kadın sorunlarını konuşmamız lazım.”** dediğimde kabul görmemişti ama 2011'de bunu hayata geçirmeyi başardık. Tutku ve vazgeçmemek önemli.

Türkiye'de on tane üniversiteyi gezdik. 2004'ten beri üniversitelerdeki gençlerle çok aktif çalışıyorum. Her yere gittim ve gözlemcilik yeteneğim orada da işe yaradı. Üniversitelerin durumunu gördüm, zihniyetleri gördüm. Farklı gelir seviyesindeki çocukların daha masum olduklarını ve daha fazla mücadele vererek bir yerlere gelmeye çalıştıklarını gözlemlerken, aynı seviyeden gelen bir çocuğun Boğaziçi Üniversitesi'nde köşelerde kaldığını gözlemledim. Sınıf ayrımının da kendi içindeki gruplaşmalarını gözlemledim. Gençlerin birbirlerine olan mesafelerini gördüm. Hâlbuki ben gençlerin birbirlerine koşulsuz bir şekilde yaklaşabileceklerini düşünürdüm.

Farklı kadın gruplarıyla iletişime geçtikçe çok ilginç gözlemlerim oldu. Erkeklerin kadın sorunlarına bıyık altı gülmelerine şahit oldum. “Ya bunlar konuşsunlar...” demelerine; lafta “Biz kadınları seviyoruz, baş tacımızdır.” deyip ikiyüzlü davranmalarına... Dünya Kadınlar Günü’nde ya da kadın sorunları için bir sosyal aktivite olduğunda “Ya bırakın da yapsınlar, ne olacak ki?” zihniyetlerine şahit oldum.

Türkiye’de hâlâ bir kadın sorunu varsa, bunun sebebi erkeklerin bunu algılayamamasından kaynaklı. Geleneksel düşünce yapısının çok ağır olduğunu ve bu yapının bizi yönettiğini fark ettim. Ben erkeğin baskın oluşunun sadece yaşadığım bölgede (Güneydoğu’da) olduğunu düşünürken, İstanbul’a geldiğimde anladım ki bu tüm dünyanın sorunuymuş... Bunun üzerine benim erkeklerle birlikte bir proje yapmam gerektiğine karar verdim. Nisan 2018’de **“Erkekler Konuşuyor Ama Bu Sefer Farklı Konuşuyor”** diye bir proje başlattım. Farklı yaş gruplarından, farklı pozisyondan erkekleri alıyorum, bazen içlerine bir kadın koyuyorum, bazen dört kişinin dördü de erkek oluyor, bazen üç erkek oluyor. “Erkeklik nedir?” sorusu ile başlıyor olay. Toplumsal cinsiyet eşitliğine giden yolda, erkeklerin neden bu eşitsizlik sorununun bir parçası olduklarını fark etmediklerinin altını çiziyoruz. **“Toplumun siz erkeklere yüklediği baskının farkında mısınız?”** diyorum. **“Size verilen sıfatları neden reddetmiyorsunuz?”**. **“Neden biz kadınlar sizden korkuyoruz?”** **“Neden karanlıkta biz sizden korkarken, aydınlık olunca siz bizlerden korkuyorsunuz?”** gibi sorgulamalarla birbirimizi anlamanın keyfine varıyoruz. Namusun kadın, erkek algısında ne demek olduğunu anlamaya çalışıyoruz.

Buradaki konu; erkekler konuşmadıkça, kendi durumlarını keşfetmedikçe, kendilerine yüklenen rollerin, baskının farkına varmadıkları sürece kadınlara ilişkin sorunları idrak edemeyecekler. Çünkü sorun hepimiziz. Sorunun bir parçası olan erkeklerin toplumun onlara yükledikleri kodlamaları fark etmeleri çok önemli. Aslında kadın ya da erkek olarak ne masumuz, ne de mağduruz... Konu konuşabilmek. 3 sene sonunda çıkan ortak sonuç **“Bizi bir kadın yetiştirdi, kadın suçlu.”**

Akademik olarak bunun doğruluğu kesin. Bu durumda kadınların eğitimi, farkındalığı, cesareti, özgüveni artırılmalı. Kültür kadının engeli olmamalı. Geleneksel kaynaklı kültürel kodların değişmesi, toplumsal gelişim ve cinsiyet eşitliği için şart.

Bu kültür baskısı erkeğin ve kadının engeli olmamalı. Bunu fark edip anladığımızda bugünün sorunu gelecekte olmayacak.

Bu çok girift bir konu aslında; bazı kadınlar da aksiyona geçmeyip susup oturmayı tercih ediyor...

İki türlü çaresizlik vardır. Ekonomik ve psikolojik. Mesela gençler **“beyaz tacizden”** bahsediyorlar. Erkeklerin sırnaşarak, dokunarak, sözlü **“Canım bugün çok güzelsin!”** diyerek tacizleri varmış. Bunu gençler söylüyor. Mesela okumuş kadınların psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmaları durumu var. Kendine bu durumu yediremiyor, söylemiyor. Buna maruz kalmayı kendine ait bir eksiklik gibi görüyor. Mücadele edemiyor. Kurumsal hayattaki insanların veya girişimcilerin, hayatlarındaki stresi yönetemeyip bunu ilişkilerine taşımaları gibi bir problem var.

Dün bir etkinlik gerçekleştirdim ve bir gazeteciyi çağırdım. Objektifinden bize kadınları analiz etmesini istedim. “Kadınların konusu koca.” dedi. “Kocayı ve evdeki işleri yönetemiyorsa işe yansıtıyor ve hırçınlaşıyorlar. Erkekler ise poz verirken gülümsemiyor çünkü bunun zayıflık olduğunu düşünüyorlar. Kadın da mükemmel gözükeyim kaygısıyla çok fotoğraf çektiriyor.” dedi.

“Erkekler Konuşuyor”’u da **“Arya Kadın Platformu”**’nu da biliyorsunuz. Arya Kadın Platformu’nun kurucu ortağıyım. 2013’ten beri yöneticisi kadın olan şirketlere yatırımcı buluyoruz. Neden bunu yapmaya karar verdik? On beş, on altı yıllık STK tecrübemde, bir kadının ya da bir girişimcinin hayatını gerçekten değiştiremediğini gördüm. Sadece söylemler ve politikalar var. Arya Kadın Platformu da kadın odaklı bir yatırım platformu olduğu için pozitif ayrımcılık var. Yatırımcılar, kadın da erkek de olabiliyor.

Kadınların finansa erişimindeki engeli kaldırıp, kadınları KOSGEB'in verdiği küçük paralarla "kadınsı işler" yapmaya sıkıştırmadan, yapılan yatırımlarla birlikte işlere daha kolay adım atmalarını ve şirketlerini büyütebilmelerine aracılık ediyoruz.

Bu sene "**Arya Challeng Club**"ı kurduk. Şu anda 1. Club'ın başkanlığını yapıyorum. Buradaki hedef şuydu: Kadın, ekonomik anlamda güçlü olsa bile, sosyal açıdan da güçlenmesi gerekiyor. Sosyal anlamda güçlenmesi ve paylaşma kültürünü yayması gerekiyor. Arya Club'ta 3 tane slogan belirledik: "**Birbirimizden öğreniyoruz, birbirimizi değiştiriyoruz ve birbirimizi iyileştiriyoruz.**" Kadının artık kendine yatırım yapma zamanı geldi de geçiyor.

Bu kulübe gelenlerin hepsi girişimci kadınlar mı?

Hayır. Farklı sektörlerden girişimci ve profesyonel kadınlar bir arada. Çünkü farklılıkları çeşitlilikle beslemek lazım. Dün ikinci toplantımızı yaptık. Farklı pozisyonlarda genel müdürler var, CEO var, şirket sahibi var, yeni girişimci var, aile şirketinde ikinci kuşak çalışan var.

Ayrıca geçen sene "**Genç Arya**"yı da faaliyete geçirdik. Artık içimizde farklı yaş gruplarından ve üniversitelerden gençler var. Ast-üst ilişkisi yok. Birbirimizden çok şey öğreniyoruz.

Ekosistemde ne olursa, daha fazla sayıda kadın, girişimci olmak ister?

Her yerde her ne olursa olsun ister kadın ister erkek eşit koşullarda ve eşit fırsatlarda olmalı.

Sistemde kadın sayısının fazla olmasının ekonomiye, kültüre ve hayata katkısı mutlaka fazla olacaktır. Kadınların olduğu yönetimler, şirketler, kurumlar mutlaka fark yaratanlardır. Cinsiyetlerin farklı yetkinliklerinin faydasını hepimiz görüyoruz ve göreceğiz. Bence erkekler de tekdüzelikten sıkıldı. Her yerde aynı tarz düşüncenin olması çeşitliliğin engelidir.

Kültür değişimi de önemli. Öncelikle "*İnsanlar ne der?*" düşüncesini unutmak lazım. Kültürümüzün iyi taraflarına tutunup insanlarımızın ve özgürlüğümüzün önüne geçen şeyleri artık görmezlikten gelmememiz gerekiyor. Yani insanlar ne derse desin, konu bu aslında.

Temeldeki sorun, kadının finansa erişimi ve eğitimi. Ekonomik ve sosyal alandaki eşitsizliği. Bunu halletmediğimiz sürece bu iş olmayacak. Kendini kurtaran kurtaracak, kurtaramayan kaderim böyleymiş deyip oturacak. Bu erkek için de geçerli.

Bu toplumun en büyük problemi, günümüze uymayan kuralları hâlâ körü körüne uygulamamız. Siz benim hayatım için ne dersiniz deyin. Kaç yazar? Ekmeğimi mi veriyorsunuz? Beni alıp bir yerden bir yere mi götürüyorsunuz? Bu kaygılarımızın sebebi kabul görmeme korkusu, yalnız kalma korkusu. İnsanoğlunun yalnızlığa ve sevgisizliğe tahammülü yok. Güvensizlik ve sevgisizlik bizi kahrediyor. Bu yüzden kabul görmek istiyoruz. Bu kültürü yaşatan da kabul görme kaygısı. Hâlbuki bırakın yalnız kalalım. Mutlaka kendimize göre birisini buluruz... "İnsanlar ne der?" düşüncesine çok takılıyoruz. Bazen ben bile takılıyorum, sonra silkelenip kendime geliyorum ve ifşa ediyorum kendimi. Konuşurken bilinçaltı ortaya çıkıyor. O zaman kafamın içinde bir temizlik daha yapayım diyorum.

Her kesimle bir aradayım. O beni gerçekten besliyor. Birinin sorununu göz ardı etmiyorum. Bu kaygıları yok etmek için birbirimizi eğitmemiz lazım. Benim kendimi yordüğümü düşünen çok insan oluyor çevremde.

Bahsettiğiniz sorun aslında bireylere bağlı olduğu için bununla ilgili bir politika yapılabilir mi?

Devletin koyacağı kadın istihdam zorunluluğu gibi yasalar mutlaka faydalı olacaktır. Kız çocuklarının okutulması zorunluluğu gelmişti geçmiş zamanlarda, bu gibi yasaların mutlaka

faydası olacaktır. Hakkın olması, hak aramayı hızlıca tetikleyecektir. Özetle kültürün değişimine, kadının ekonomide, sosyal hayatta, siyasette olmasına hız katacaktır.

O zaman bu yanlışlığı ekosistemdeki sizin gibi aktörlerin mi düzeltilmesi gerekiyor?

Evet, bizlere düşen görev çok fazla.

Şikâyet ettiğimiz, eleştirdiğimiz durumları, sistemin içindeki yanlışları, gereklilikleri görüp hızla örgütlenmeli ve hızlı çözüm yolları bularak çalışmalıyız. Ben ve arkadaşlarım yıllardır bu konularda aktif çalışıyor ve görev alıyoruz. Kaç kişiye dokunur, kaç kişiye ilham olur, kaç kişinin hikâyesini paylaşır, kaç kişiyle dost olursak değişim böyle başlar.

Neden “Erkekler Konuşuyor” yapıyoruz? Neden “Arya Yatırım Platformu” var? Neden “Club” var? Neden “STK’lar” da yıllarca çalışıyoruz? Neden Türkiye’yi geziyoruz? Neden Anadolu’daki bütün üniversiteleri gezmek için paramızı ve zamanımızı harcıyoruz?

“Benim ne derdim var da bunları yapıyorum?” diye kendi kendime de sordum. Herkesin bir görevi var. Benim görevim değiştirmek. **“Yapabilirsin!”** demenin gücüyle yol alıyorum. Sen de yapabilirsin. Ben üstün zekâlı değilim. Sadece şans bana gülmedi varsa şans gördüğüm fırsatları değerlendirdim diyebilirim. Ben bugüne böyle hemen gelmedim. Çok sıkıntılar da çektim ve çekiyoruz. Gündem o kadar hızlı değişiyor ki sıkıntı dediklerimiz bile hızlıca şekil ve anlamını yitiriyor.

Bize biraz onlardan da bahsedebilir misiniz eğer özel değilse?

Sıkıntı dediğim şu: Bulduğum sektöre ve sektör çalışanlarına sahip çıkma görevim olduğunu fark ettim. Ben çalışmaktan keyif aldım, onu keyfe dönüştürdüm. Sevdiğiniz işi yapacaksınız diye bir şey yok. Yaptığınız işi seveceksiniz. Ben yaptığım işi sevdim, insanları sevdim. Herkesin *“Bunlar anlamaz,*

mavi yakayla çalışmak çok zor!” dedikleri her durumda ben onların savunucusu oldum. Bu ülkenin yarattığı fırsat eşitliğinden yararlanamadılarsa onları dışlayacak mıyız? Böyle bir şey yok.

Birilerinin çıkıp bazı şeylere sahip çıkması lazım. Bu da benim görevim. Ben de bildirim çekip gitmeyi. Yıl 2019, hâlâ sektöre ve çalışanlara karşı bakış açısında büyük bir değişim yok, anlatmaya ve anlamaya gayret ediyorum.

Nasıl bakış açıları mesela?

Bizim sektörün algısı maalesef negatif. Bizler yönetilmesi gerekenleriz çünkü, siz bilen değil yönetilensiniz. Bizler bir sektörü temsil eden, bilgi ve tecrübe birikimi ile hizmet veren taraf olmamıza rağmen, işi müşteri yönetme arzusunda. Geçmiş tecrübeler, sektöre olan güveni yerle bir etmiş durumda. Bunu toparlamak maalesef genel algıda zor ama çalıştığımız iş ortaklarımız ile biz bu güveni ve konforu yakaladık.

Sizce bu kişi, sizin yerinizde eşiniz olsa, ona da aynı şeyi söyler miydi?

Eşim söylemezdi herhalde çünkü ben açıkça dile getiren biriyim ama bu düşüncelerimi de tatlı tatlı söylüyorum.

Matematiğin olduğu bir noktada hiç şirket yönetmemiş, risk almamış, vergi ödememiş insanların nasıl çalıştırılacağını, asgari ücret karşılığı nasıl bu insanları toplayıp iş yapılacağını hafife alan tarafa, sektörün zorluklarını anlatmak durumundayız.

Peki, sizce ekosistemde neler yapılırsa daha fazla girişimci kadının işi sürdürülebilir olur? Çünkü kadınların girişimci olabilmesi ayrı, işlerini sürdürebilmesi ayrı bir sorun.

Kadınların finansa erişimi, finansal eğitim ihtiyaçlarının tamamlanması, aile ve eş desteği, iyi ekibe sahip olması, motivasyon ve tutku gibi. Network desteği önemli, bunun için farklı platform ve STK’larda bulunmak önemli.

Evet, siz aynı zamanda bir de melek yatırımcısınız. Bu alanda ne gibi eksikler görüyorsunuz?

Bazen girişimcilerde, işlerini anlatırken ürkek ve çekingen halleri ile bakışlarındaki güvensizliği görüyoruz. Ağızlarından inanılmaz şeyler çıkıyor ama vücut diline baktığımızda gerçeği yansıtmayan durumları da hissedebiliyoruz. Bizde her an vazgeçebileceklerine dair bir tedirginlik oluşuyor.

Bu nedenle ilk aşamada işe hâkimiyetleri ve verdikleri güven çok önemli. Bunu yatırım alma sunumlarında açık ve net bir şekilde görebiliyoruz. Yani yatırımcı ve girişimci birbirine güven duymalı, inançlar tam olmalı, bu bir ekip çalışmasının ilk aşamasıdır.

Yatırımcı, girişimciye ortak olması dışında hangi konularda, hangi yetkinliklerle, nasıl yardım edebileceğini açık ve net bir şekilde ifade etmeli. Girişimci nasıl destek alacağını bilmeli, yatırımcı girişimcinin her aşamada işine karışacağını düşünmemeli, ortak karar ve rıza ile şirketin büyümesine hizmet etmeli. Girişimci hesap verebilir olmalıdır.

Eğer yatırımcı olarak, bir rol model ya da bir şeyin savunucusu olarak bir felsefe yapıyorsanız bunu samimi, gönülden ve isteyerek yapmanız lazım. Yani razı değil, rıza göstererek yapmanız gerekiyor. Ben şunu diyorum: *“Verdiğiniz her şeyde rıza gösterin, kime, nasıl, hangi koşullarda hesap soracağınızı bilin.”*

Şöyle bir cümlem de var: **“Süreç yönetiminde, risk ve fırsatları görerek yol almalısın.”** Bunu her yerde kullanabiliriz. İlişkilerimizde, eş seçimimizde, müşteri seçimimizde, ürün seçimimizde... Her şeyde risk ve fırsatları görüyoruz. Eğer bir şeyi yanlış yaptıysam, aslında bu benim aldığım bir risktir. O riski ben yönetebilirim.

Anladım ama son senelerde girişimci kadınlara yönelik bir sürü eğitim, mentorluk, yatırımlar gibi projeler artıyor. Bu konuda gördüğünüz eksiklikler ya da iyi yönler neler?

Motivasyon çok önemli.

Arya Kadın Yatırım Platformu'nda 2013'ten beri çok güzel etkinlikler yaptık. Her sene Bodrum'da, yatırımcılarla girişimcileri buluşturduğumuz RETREAT yapıyoruz. İş bankası ana sponsorumuz. Girişimciler her sene yatırımcı sunumlarına daha hazırlıklı ve donanımlı çıkıyorlar.

Geçen sene yatırım alamayan bir girişimcimiz Arya sayesinde İş Bankası ile Türkiye genelinde anlaşma yaptı. Yani yatırımdan daha kıymetli! Başka biri ise Amerika'ya gitti. Hem çok büyük bir fondan yatırım aldı hem de Arya'dan yatırım aldı.

Biz tarafları bir araya getiriyoruz. İstanbul'da bir zirve yaptık. Çok hırslı, teknoloji girişimi olan bir kız ilk beşe giremediği için çok sinirlendi. Ben bunu fark ettim ve aslında bunun bir yara olmadığını, aksine bir fırsat olduğunu söyledim. *“Bana bakın, ben başkaları için hiçbir şeydim!”* dedim ona. Yani ben buna mı takılacağım yoksa nereye gideceğime mi takılacağım? Bir başkasının *“Münteha açık öğretim mezunu, Münteha'nın iyi bir eğitimi yok, İngilizce'si de ana dili gibi değil, başka dil de bilmiyor.”* demesinin bir önemi yok. Ben istemediğim sürece, bu benim oraya gitmeme engel değil! *“Bakın bu etkinlik sayesinde birbirimizi tanıdık.”* diyorum onlara. Bana biri dedi ki: *“Münteha Hanım, ben bir gün geleceğim ve ürünümün testini sizin şirketinizde yapacağım.”* Seve seve! Benim kapım her zaman açık.

Biraz önce bahsettiğim, İş Bankası'yla anlaşma yapan, MASRAF'ın sahibi Begül'e dedim ki *“Bu işi senden satın alacağım.”* Biz Güvensan olarak onlarla anlaşma yaptık ve onlardan hizmet alıyoruz. Ancak birkaç ay boyunca Begül'e, bu sektöre o yapay zekâ yazılımını nasıl yapacağı konusunda mentorluk verdik. Bunlar fırsat değil mi? Para vermek çok kolay. Parayı verirsiniz, hızlı yol alamayabilir ama ona dokunursanız, onunla birlikte yol alırsanız, o işi başkalaştırıyorsunuz işte.

Ben bunu başkalarından da duydum. Şöyle bir şikâyet var mesela: Paralar veriliyor, projeler, yarışmalar oluyor. Gençler birinci oluyorlar ama ondan sonra tek başına kalıyorlar.

Türkiye'deki yatırımcılık yeni bir kavram. Girişimci açık ve talep ettiği sürece varız.

Birbirimizi suçlamak çok kolay ama neden bu duruma geldiğimizi göz ardı ederek birbirimizi suçluyoruz. Yine toplumsal bir tavır.

Ben mesela şunu merak ediyorum: Girişimci erkeklerin, girişimci kadınlara olan bakış açısı nasıl?

Yani uzun yıllar girişimcilik, girişimci kadın gibi konular konuşuldu ama hiçbir erkeğe bir gün sormadılar. Girişimci erkek ne demek? Hangi zorluklardan geçtiler? Gerçekten onların da zorlukları var. Hiç sormadınız. Araştırın bunları da!

Biz bu soruların cevabını araştırıyoruz. Öncelikle şunu söyleyeyim: Dünyada da, Türkiye'de de, erkeklerin girişimciliği hiç sorgulanmadı çünkü onlar erkek olduğu için başarılı olmak zorunda gibi bir algı var. Onlar evlenecek, çocuk sahibi olacak veya olmayacak ama onların mutlaka çalışmaları ve para kazanmaları gerekiyor. *"Sen erkeksin, aileye sen bakacaksın! Bekâr da olsan bu görev annen için, baban için veya kardeşin için üstlenmen gereken bir görevdir."* diyor onlara. Mutlaka bir yük var üstlerinde. Erkeklerin yola çıkış sebepleri güç ve iktidardan kaynaklanıyor, bunu keşfettim.

Neden erkekler bu kadar özgür ve rahat? Çünkü paraya, sokağa, güce ve iktidara daha önceden sahip oldukları için bunun keyfini gördüler. Buna sahip olan kadınlar da artık bundan vazgeçmiyor. Ben de vazgeçmem! Gücün ve paranın veya paranın sağladığı konforu görüyorum ve o konforda yaşıyorum. Bunu niye bırakayım ki? Güç ve iktidar ciddi bir meseledir.

Erkeklerin, girişimci kadınlara olan bakış açıları da aslında bizim problemimiz. Erkekler kadınlara hep *"Anamızdır, bacımızdır."* şeklinde bir koruma içgüdüğü ve merhametle bakıyor.

"Karşımda bir kadın var, susayım." durumu var bir de. Mesela dün bir adam, cinsiyetinden dolayı sustu. Belki erkek olsaydım başka türlü davranırdı.

Şimdi farklı cinsiyetlerin bir arada olmasının başka faydaları da var, zararları da var. Bunu kullanmayı bilmek lazım. Bundan çıkar sağlamak anlamında değil. Susmak lazım bazen. Gelenek, görenektir insanı susturan. Ben şunu da diyebilirim: *"Sen nasıl bir kadınla böyle konuşursun?"* Bu cümle, kadınların sığındığı nokta. Halbuki iş yapıyorsunuz. Karşınızdakinin her türlü eleştiriyi yapma hakkı var. Kadınlar da cinsiyetlerine sığınıyor. Sonra erkeklerde, kadının argümanlarını cinsiyetine dayandıracağı noktalarda hesap veremeyeceği için, kadınlardan korkuyor. Şimdi ben, *"Bana tacizde bulundu, bana böyle dedi!"* desem adamın her şeyi biter gider. Bunun affı yoktur.

Sizce iş hayatında bunlar oluyor mu?

Oluyordur. Taciz de vardır. Kadın olduğum için karşımdakilerin sustuklarına, pek çok kez şahit oldum. Karşımdaki ileri gidemiyor ama ben gidebiliyorum. Ben yürüyorum, durmuyorum. O duruyor.

Bu da sizin lehinize olan bir durum gibi oluyor aslında.

Ben onlara *"Kadınım ben, dur!"* demiyorum. Onları kendi değerleri durduruyor

Yatırımcılıkta kadın ve erkek farkına baktığımızda, kadınların yatırım yaptığı girişimlerin ömrü daha uzun ve daha parlak oluyor çünkü titiziz. Verdiğimiz paranın takipçisiyiz.

Peki, banka kredilerini ve teşvikleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Çünkü Türkiye'de banka kredisi almak kadınlar için daha zor.

Teminatınız yoksa, kredi alamazsınız.

Evet, ama Türkiye’de bildiğiniz üzere tapular genellikle erkekler üzerine yapılıyor.

Evet, ama kadınlar bu konuda uyandılar artık. Uyanmaları da gerekiyor. Bir erkek bir kadının önünde engel olup çalıştırmadıysa, evde oturttuysa, kadın da buna mecburiyetten rıza gösterdiyse, kadın iş yapmasa bile adam ona nafaka (malvarlığının paylaşımını) vermek zorunda ki ayrıldıktan sonra geçinebilsin, varsa da isteği kendi işini yapsın.

Şimdi erkekler nafaka ödemekten şikâyetçiler. En son "Erkekler Konuşuyor" da böyle bir konu açıldı. Bu da Acun ve Şeyma’dan sonra gündeme oturan bir şey. İnsanlar bugüne kadar bu konunun farkında değillerdi. Bir adam çok sert bir şekilde bu konudaki şikâyetini dile getirdi. Dedim ki *"Bakın, konuyu karıştırıyorsunuz. Siz çocuğunuza veriyorsunuz o parayı, kadının ayakta durması için veriyorsunuz."* Hâkim bir değer biçiyor. Eğer kadına engel olduysan ona nafaka vermek zorundasın. Eğer bir kadının önünde engel olmadıysan, kadın kendi keyfiyle çalışmaktan vazgeçtiyse, verme o zaman! Yani kanun ya da toplum bu noktada sana bir baskı yapmıyor. Sen o parayı çocuklara veriyorsun. Bunun ayırt edilmesi gerekiyor.

Son olarak, ekosistemde toplumsal ve kültürel engeller dışında kadınlar için neler eksik diye sormak istiyorum. Çünkü son zamanlarda girişimci kadınların sayısını artırmak için bir sürü etkinlik ve girişim yapılıyor. Ama hâlâ girişimci kadınların sayısı, girişimci erkeklerin sayısının yarısından daha az. Sizce neden böyle?

Bir kere toplumsal ve kültürel engeller temel sorunlar. İkinci konu, bu kadar seçeneğin, bu kadar bilginin, bu kadar fırsatın içinde kadınlar nasıl yol alacağını bilmiyor, yolunu bulamıyorlar. Arkadaşlara söylüyorum; her yerde olmak doğru bir şey değildir. İnsan

derdini bilirse, nerede derman bulacağını da bilir. Hiç inanmayacağınız insanlara takılıyorsunuz. Hiç inanmadığınız, olmadığınız şeylerin peşinde zaman harcıyorsunuz. ***"Ne istediğini bilen bir insana yol vermek için dünya bile kenara çekilir."*** diye bir laf vardır...

İnsanlar girişimcilik diye bir şeyi duyuyor, hadi girişimci olayım diyorlar. Sanki girişimci olanlar başka yerde çalışandan daha akıllıymış gibi. Girişimci ve yatırımcıysan para da sende, güç de sende sanıyorlar. Bunlar hep etiket! Biz gerçekten yeteneğimizi, bir yerde bulunma sebebimizin ne olduğunu göz ardı ediyoruz.

Bu ülkenin sorunlarından birisi her şeye sonradan sahip olup her şeyi sonradan öğrenmemiz. O yüzden daha hiçbir şeyi idrak edemediğimiz üstüne başka şeyler gelince hazmedemedik. Edemeyince de etiketlerin kurbanı olduk.

Sürdürülebilir olması için sizin, o insan yol alırken onu iyileştirmeniz, desteklemeniz, uyandırmanız gerekiyor. O uyanırken siz de uyanıyorsunuz aslında. Birine bir şey öğretirken siz daha çok öğreniyorsunuz. Verdiğinizde siz daha çok alıyorsunuz. Bunun farkında değil insanlar. "Bende varsa onda olmasın, bir ben bileyim!" tutumu içinde herkes... Bu durumlar değişiyor zamanla, ya da benim çevremde değişiyor en azından çünkü benim yaydığım enerji öyle değil. Her şey sıradan ve sade olmak zorunda. Bu kadar abartılacak konular değil bunlar. Benim de binlerce sorunum var; ben de kolsuz, kanatsızım. Benim de hâlâ halledemediğim bir sürü konu var ama bu benim motivasyonumu düşürüp içime kapanmama ve kimseye destek olmama engel değil. Eğer öyle yaparsam ölürüm.

Bu soruyu daha önce sormalıydım ama Güvensan kurulurken finansmanı nasıl hallettiniz?

Eşimin çok yakın iki-üç dostu sayesinde hallettik. Eşimin eski patronu da şirkete ortak olarak destekledi. Güvensan da eski patronunun soyadı. Güven Sanayi'nin kısaltılmış hali değil yani. Eşim patronunun yanında çalışırken onu çok iyi tanıyan,

onun ahlakına güvenen, çalışkanlığına inanan üç dört kişi sermaye vererek destekledi. Onunla başladık ve herkes kendi birikimini koydu üstüne. Sonra herkese borçlarımızı ödedik. Ben bunu tüm kadınlara da erkeklere de söylüyorum; en büyük sermaye sizsiniz. Biz aslında iş yapabilme yeteneğimizden önce ahlakımızı masaya koyuyoruz ve onu satıyoruz. İşimizi nasıl yaptığımız konusu ise sonradan geliyor. O yüzden müşteriler bizden bir şey istediğinde, bizi desteklerlerse biz her şeyi yaparız. Bize yeter ki inanın, güvenin. Ben müşterilere önce kendi değerlerimi yani güveni sattım. Türkiye'nin öncü fabrikalarından olan ilk müşterim hiç temizlik sektörünü bilmezken ona "Bana güvenin, eğer benim bu konuşmalarına güveniyorsanız ben bu işi yaparım." dedim. 21 yıl çalıştık, hâlâ da devam ediyoruz.

***Bu röportaj 13 Mayıs 2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir.**